

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет № 6

Кафедра цивільного права та процесу

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни з навчальної дисципліни «Захист інтелектуальної
власності»

вибіркових компонент
освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти

125 Кібербезпека (безпека інформаційних та комунікаційних систем)

за темою – «Виникнення та здійснення патентних прав»

Харків (Вінниця) 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 №7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри цивільного права та процесу (протокол від 23.08.2023 № 8)

Розробник:

1. Доцент кафедри цивільного права та процесу, канд. юрид. наук, доцент
Кириченко Тетяна Сергіївна

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, канд. юрид. наук, доцент Зайцев Олексій Леонідович.
2. Професор кафедри цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, канд. юрид. наук, професор Борисова Валентина Іванівна.

План лекції

1. Характеристика отримання патенту.
2. Здійснення патентних прав.
3. Припинення патентних прав.

Рекомендована література:

Основна

1. Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: Навчальний посібник / В. К. Матвійчук, С. А. Пилипенко, Т. П. Устименко та ін.; За ред. І. С. Тімуш, Ю. В. Нікітіна, В. П. Мироненко. – К. : Національна академія управління, 2014. – с. 278.
2. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність : навч. посіб. / за ред. Нестерцової-Собакарь О.В. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 140 с.
3. Бурлаков С. Ю. Правове регулювання відносин інтелектуальної власності (предмет і метод). Форум права. 2013. № 3. С. 65–69. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.him_2013_3_13.pdf
4. Верба І.І. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник/ І.І.Верба, В.О.Коваль; за ред. С.В. Чікін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – 237с.
5. Гілевич С. Історичні аспекти формування системи захисту права інтелектуальної власності. Митна справа. 2012. № 4. Ч. 2. Кн. 1. С. 318–324.
6. Дмитришин В. С. Договір комерційної концесії та договір франчайзингу: співвідношення понять та правова природа / В. С. Дмитришин // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 3. – С. 199-202.
7. Енциклопедія інтелектуальної власності / за ред. проф. П. П. Крайнева. – К. : Старт-98, 2012. – 660 с. 82. Жилінкова О. В. Договірне регулювання відносин щодо інтелектуальної власності в Україні та закордоном: монографія / О. В. Жилінкова. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 280 с.
8. Ісмаїлов К. Інформаційно-правова відповідальність в Україні. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 3 (64). С. 87-93.
9. Кіжаєв С. Інтелектуальна власність. 2017. Дніпро. ДВНЗ УДХТУ. 64 с.
10. Лазебний В. Основи інтелектуальної власності та її захисту. 2011. Київ. Ліра-К. 150 с.
11. Москалюк Н. Право інтелектуальної власності. 2017. Тернопіль. ТНЕУ. 200 с.

12. Крижна, В.М. Право інтелектуальної власності України : конспект лекцій / В.М. Крижна, Н.Є. Яркіна. - Х. : Право, 2010. - 112 с.
Крижна, В. Право інтелектуальної власності та суспільні інтереси // Право України : юрид. журн. - 2011. - № 3. - С. 60 - 65.
Кузнєцова Ю. В. Актуальні питання правової охорони та правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності в Україні URL: <http://ves.pstu.edu/article/view/133627> (дата звернення: 01.09.2021).
13. Орлюк, О. Інтелектуальна власність в Україні: досвід, законодавство, проблеми, перспективи // Право України : юрид. журн. - 2011. - № 3. - С. 4 - 20.
14. Право інтелектуальної власності : підручник / О.І. Харитонova, Є.О. Харитонов, Т.С. Ківалова, В.С. Дмитришин, О.О. Кулініч, Л.Д. Романадзе та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 544 с.
15. Пашков В. Питання патентного захисту, або проблеми застосування окремих положень Угоди TRIPS щодо фармацевтичної 201 продукції у міжнародній практиці. АРТЕКА.UA URL: <https://www.apteka.ua/article/250191> (дата звернення: 20.05.2020);
16. Право інтелектуальної власності: Навч. посіб. / В. Р. Кравець, В. Г. Олюха, О. М. Стець та ін.; за заг. ред. Кравця В. Р., Олюхи В. Г. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 270 с.
17. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності: підручник. – Вид. 2, змін. і доп. / О. П. Світличний. – К.: НУБіП України, 2016. – 355 с.
18. Семків В. О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність : підручник / В. О. Семків, Р. С. Шандра. – Львів: Галицький друкар, 2015. с 233-234.
19. Стефанчук Р. Перспективи розвитку права інтелектуальної власності в Україні (на прикладі особистих немайнових прав) // Право України : юрид. журн. - 2011. - № 3. - С. 45 - 59.
20. Ульянова Г. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату. Автореферат. дис. док. наук. 12.00.03. 2015. Одеса. НУ «ОЮА». 35 с.
21. Цивільне право України: альбом схем : навч. посіб. : рекомендовано МОН України : . / за заг. ред. Є.О. Мічуріна. - Харків : ФОП Мічуріна Н.О., 2010. - 448 с.
22. Швець, Д.В. Місце дисципліни "Право інтелектуальної власності" в системі професійної підготовки кадрів для Національної поліції України // Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О.А. Пушкіна (м. Харків, 24 трав. 2019 р.). - С. 77-80.
23. Шишка Р. Право інтелектуальної власності і погляд на проблеми. Часопис Київського університету права. 2010. №1 С. 164-170. 172. Юхно О. Теорія та практика оперативно-розшукового запобігання злочинам органами внутрішніх справ. 2010. Одеса. Інтерпрінт. с. 48. 173. Яворська О. Інтелектуальне право України. 2016. Тернопіль. Підручники і посібники. С. 608.

24. Харитонova О. І. Суб'єкти та об'єкти правовідносин інтелектуальної власності. Актуальні проблеми держави і права. 2011. Вип. 59. С. 329–335.
25. Харитонova О. І. Суб'єкти правовідносин в мережі Інтернет. Традиції та новації юридичної науки: минуле сучасність, майбутнє : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. від 19 травня 2017 року. С. 633–635.
26. Юскаєв В. Б. Інтелектуальна власність: навчальний посібник у двох частинах / В. Б. Юскаєв. – Суми : Видавництво СумДУ, 2010. – Ч. 2. – 148 с.
27. Ястремська О. О. Інтелектуальна власність : навчальний посібник / О. О. Ястремська. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 124 с.

Додаткова

1. Москаленко, К. Доступ до основних лікарських засобів крізь призму прав людини // Підприємництво, господарство і право : щомісяч. наук.-практ. госп.-правов. журн. - 2019. - № 12. - С. 47-50.
2. Гордеюк А. О. Проблема вдосконалення правового регулювання веб-сайтів і доменних імен в умовах інформатизації суспільства. Гуманітарний часопис. 2019. № 2. С. 73–83.
3. Гордеюк А. О. Проблема вдосконалення правового регулювання веб-сайтів і доменних імен в умовах інформатизації суспільства. Гуманітарний часопис. 2019. № 2. С. 73–83.
4. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Про затвердження Положення про департамент розвитку сфери інтелектуальної власності» від 28.12.2019 № 842. База даних Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://me.gov.ua/Files/DownloadFile?id=e3082794-8c85-47de8a82-b394617232d2> (дата звернення: 13.04.2020).
5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року // ВВР України. – 1996 – № 30 – Ст. 141.
6. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
7. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.
8. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 7. – Ст. 34.
9. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.
10. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем: Закон України від 5 листопада 1997 року // ВВР України. – 1998. – № 8. – Ст. 28.

11. Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 16 червня 1999 року // ВВР України. – 1999. – № 32. – Ст. 267.
12. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 24 квітня 1993 року // ВВР України. – 1993. – № 21. – Ст. 218.
13. 19. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 2. – Ст. 7.
14. 20. Про захіст від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 року // ВВР України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.
15. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм: Закон України від 23 березня 2000 року // ВВР України. – 2000. – № 24. – Ст. 183.
16. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування: Закон України від 17 січня 2002 року // ВВР України. – 2002. – № 17. – Ст. 121.
17. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року // ВВР України. – 2003. – № 31– 32. – Ст. 263.
18. Про наукову і науко-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 року // ВВР України. – 1995. – № 9. – Ст. 56.
19. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року // ВВР України – 1994. – № 16. – Ст. 93.
20. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року // ВВР України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
21. Про суспільне телебачення і радіомовлення України: Закон України від 27 квітня 2014 року // ВВР України. – 2014. – № 27. – Ст. 904.
22. Про дію міжнародних договорів в Україні: Закон України від 22 грудня 1993 року // ВВР. – 1994. – № 50. – Ст. 473.
23. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 1994 року // ВВР України. – 1994. – № 10. – Ст. 45
24. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року // ВВР України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356. 56. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року // ВВР України. – 2003. – № 18 – 22. – Ст. 144.
25. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року // ВВР України. – 2004. – № 40 – 41, 42. – Ст. 492.
26. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року // ВВР України. – 2001. – № 25 – 26. – Ст. 131.
27. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року // ВВР України. – 2013. – № 9 – 10, № 11 – 12, 13 – Ст. 88.

28. Положення про Державну службу інтелектуальної власності України: постанова Кабінету Міністрів України № 658 від 19 листопада 2014 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Цивільний кодекс України : станом на 18 листоп. 2019 р.. - Харків : Право, 2019. - 447 с. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_051/page.
2. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_769.
3. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_770.
4. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1981 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_134.
5. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (вчинено в Римі 26 жовтня 1961 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_763.
6. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року. Проект (неофіційний текст) від 29.08.2014. База даних «Законодавство України»/Ліга-Закон. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1009> (дата звернення: 28.05.2020). Нечипорук Ю. Суб'єктний та об'єктний склад інформаційних правовідносин. Юридична Україна. 2012. № 6. С. 39-44.
7. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_123
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з Атомної Енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Розділ VII. Договори у сфері інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kmu.gov.ua/kmudocsEA00_Ukraine

9. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності(ТРИПС) від 15 квітня 1994 р. [Електронний ресурс]– Режим доступу:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_018.

10. Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів від 7 березня 1978 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/999_005.

11. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 2 грудня 1961 р.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_856.

Текст лекції

1. Характеристика отримання патенту.

Абсолютна природа прав власника патенту полягає у тому, що всі інші члени суспільства, на яких поширюється дія законів цієї держави, зобов'язані утримуватися від використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, права на які належать власнику патенту. Ніхто не має права посягати на можливість власника патенту здійснювати свої права на винахід, корисну модель, промисловий зразок, якщо тільки в самому законодавстві не встановлені щодо цього певні винятки. Виключний характер прав на об'єкти патентного права виявляється в тому, що в межах однієї країни права можуть належати лише одному власнику патенту і видача двох патентів на один і той самий об'єкт не допускається. Однак сфера дії цього правила обмежена національними рамками відповідної країни. На один і той самий об'єкт патентного права у різних країнах патент може бути виданий різним особам. Як передбачає ст. 4 Паризької конвенції про охорону промислової власності, «патенти, заявки на які подані в різних країнах Союзу громадянами країн Союзу, незалежні від патентів, отриманих на той самий винахід в інших країнах, що входять або не входять в Союз». Зрозуміло, що власником патенту може бути не лише одна, але й декілька осіб, що виступають як його співвласники. Патент (деклараційний патент) України на винахід (корисну модель), патент на промисловий зразок діє тільки на території України. Принцип терміновості виявляється у тому, що права, які випливають з патенту, діють протягом певного періоду часу. Зокрема, як уже зазначалося, строк дії патенту України на винахід становить 20 років від дати подання заявки. Строк дії деклараційного патенту на винахід становить шість років від дати подання заявки. Строк дії патенту на винахід, об'єктом якого є лікарський засіб, засіб захисту тварин, засіб захисту рослин тощо, використання якого потребує дозволу відповідного компетентного органа, може бути продовжений за клопотанням власника цього патенту на строк, що дорівнює періоду

між датою подання заявки та датою одержання такого дозволу, але не більше ніж на п'ять років.

Патент видається за результатами експертизи, яка може бути формальною та кваліфікаційною (по суті). Деклараційний патент видається за результатами формальної експертизи та експертизи щодо локальної новизни заявки на винахід.

Строк дії патенту України на винахід становить 20 років від дати подання заявки, а деклараційного патенту на винахід — 6 років. Час дії патенту на винахід, об'єктом якого є лікарняний засіб, засіб захисту тварин, засіб захисту рослин тощо, може бути продовжено не більше ніж на 5 років. Термін дії деклараційного патенту на корисну модель становить 10 років від дати подання заявки, промислового зразка — 10 років з можливістю продовження ще на 5 років. Обсяг правової охорони винаходу й корисної моделі визначається формулою, тобто короткою словесною характеристикою винаходу (корисної моделі), складеною за встановленими правилами. Обсяг же правової охорони промислового зразка визначається сукупністю суттєвих його ознак, зображених на фотографіях виробу (його макета, малюнка). Тлумачення ознак винаходу й корисної моделі відбувається в межах їхніх відповідних описів і креслень, а промислового зразка — сукупності суттєвих ознак, зображених на фотографіях виробу (його макета, малюнка).

Вимоги до складу й оформлення матеріалів заявки, поданню заявки визначені "Правилами складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель", затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 22 січня 2001 року № 22, зареєстровані в Міністерстві юстиції України за № 173/5364 від 27.02.2001 і є обов'язковими для заявників. За наявності кількох заявників, один із них може бути призначений іншими заявниками як спільна довірена особа (спільний представник).

За дорученням заявника заявку може подати представник у справах інтелектуальної власності (патентний повірений), зареєстрований відповідно до "Положення про представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного)", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.94 за № 545 у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 27.08.1997 за № 938 із змінами внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 за №996 або інша довірена особа.

Іноземні особи та особи без громадянства, які проживають чи мають постійне місцезнаходження поза межами України, реалізують свої права, зокрема, право на подання заявки, тільки через патентних повірених, якщо інше не передбачено міжнародними угодами.

Якщо до складу заявників входить фізична особа, яка проживає на території України чи юридична особа, яка має постійне місцезнаходження на території України, то заявку може бути подано без залучення патентного повіреного за умови зазначення адреси для листування в Україні.

Для отримання патенту особа подає заявку до Державної служби інтелектуальної власності. Заявка - це сукупність документів, необхідних для видачі патенту України

на винахід. Вона повинна стосуватися одного або групи винаходів, пов'язаних єдиним винахідницьким задумом (вимога єдності винаходу).

Заявка складається українською мовою і повинна містити:

- заяву про видачу патенту України на винахід;
- опис винаходу;
- формулу винаходу;
- креслення (якщо на них є посилання в описі);
- реферат.

До заявки додають документ, що підтверджує сплату збору за подання заявки. Таким документом є копія платіжного доручення на перерахування збору з відміткою установи банку або квитанція (форма №042005). Терміни і порядок сплати зборів за подання заявки, а також їх розміри зазначені у "Про затвердження Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності", що затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 року № 1716.

Строк подання документа про сплату збору за подання заявки може бути продовжений, але не більше ніж на 6 місяців. Клопотання про продовження пропущеного строку разом із документом про сплату збору за продовження строку повинно надійти до Укрпатенту не пізніше ніж через 6 місяців після закінчення строку.

Якщо заявник згідно з чинним законодавством України має пільги у сплаті зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, то до заявки додається клопотання про надання пільги та завірена копія документа, що підтверджує право на пільгу. Копію подають до кожної заявки.

Якщо заявку подають через патентного повіреного або іншу довірену особу, то до заявки слід додати видану заявником довіреність (копію довіреності), що засвідчує його (її) повноваження.

Якщо заявка подається відповідно до Паризької конвенції з охорони промислової власності і заявник бажає скористатися правом конвенційного пріоритету, то він має додати до заявки такі документи: заяву про пріоритет із посиланням на дату подання й номер попередньої заявки, поданої до відповідного органу держави - учасниці Паризької конвенції; копію попередньої заявки, засвідчену зазначеним органом. Ці документи мають бути подані до Укрпатенту разом із матеріалами заявки або не пізніше встановленого Законом строку.

Розгляд заявки

Порядок розгляду заявки на винахід визначається "Правилами розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель".

Патент України на винахід видається за результатами кваліфікаційної експертизи заявки на винахід, яка встановлює відповідність винаходу умовам патентоздатності (новизні, винахідницькому рівню, промисловій придатності).

Винахід визнається новим, якщо він не є частиною рівня техніки. Об'єкти, що є частиною рівня техніки, для визначення новизни винаходу повинні враховуватися лише окремо. Рівень техніки включає всі відомості, які стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету.

Рівень техніки включає також зміст будь-якої заявки на видачу в Україні патенту (у тому числі міжнародної заявки, в якій зазначена Україна) у тій редакції, в якій цю заявку було подано спочатку, за умови, що дата її подання (а якщо заявлено пріоритет, то дата пріоритету) передує даті подання заявки або, якщо заявлено пріоритет, даті її пріоритету і що вона була опублікована на цю дату чи після цієї дати.

Винахід має винахідницький рівень, якщо для фахівця він не є очевидним, тобто не впливає явно із рівня техніки.

Винахід (корисна модель) визнається промислово придатним, якщо його може бути використано у промисловості або в іншій сфері діяльності.

На підставі рішення про видачу патенту і за наявності документа про сплату державного мита за його видачу здійснюється державна реєстрація патенту та публікація відомостей про його видачу у офіційному бюлетені.

Видача патенту проводиться у місячний строк після його державної реєстрації.

2. Здійснення патентних прав.

Відповідно до ст. 464 ЦК України майновими правами інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок є: 1) право на використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка; 2) виключне право дозволяти використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка (видавати ліцензії); Глава 16. Зміст правовідносин у сфері патентного права 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню винаходу, корисної моделі, промислового зразка, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок належать володільцю відповідного патенту, якщо інше не встановлено договором або законом. Отже, патент на винахід, корисну модель, промисловий зразок надає його власникові виключне право використовувати винахід на свій розсуд, якщо таке використання не порушує прав інших власників патентів, та забороняти його використання всім іншим особам без його дозволу, за винятком випадків, коли таке використання не визнається відповідно до Закону порушенням прав, що надаються патентом. Використанням винаходу (корисної моделі) визнається: виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях; застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди власника патенту або, враховуючи обставини, це і так є очевидним. Продукт визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу (корисної моделі), або знак, еквівалентну їй. Процес, що охороняється патентом, визнається застосованим, якщо використано кожен знак, включений до незалежного

пункту формули винаходу, або ознаку, еквівалентну їй. Використанням промислового зразка визнається виготовлення виробу із застосуванням запатентованого промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого виробу в зазначених цілях. Виріб визнається виготовленим із застосуванням запатентованого промислового зразка, якщо при цьому використані всі суттєві ознаки промислового зразка. Власник патенту може передавати на підставі договору право власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок будь-якій особі, яка стає його правонаступником. Власник патенту має право також давати будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію) на використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка на підставі ліцензійного договору. Правосуб'єктність суб'єктів патентного права включає не лише права, а й обов'язки. Чинне законодавство закріплює обов'язки, що випливають із патенту. Зокрема, відповідно до ст. 29 Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» власник патенту повинен сплачувати відповідні збори за підтримання чинності патенту і добросовісно користуватися виключним правом, що випливає з патенту. Обов'язок добросовісно користуватися виключним правом, що випливає з патенту, закріплений і у ст. 23 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки». При цьому законодавчо закріплено, що якщо промисловий зразок не використовується або недостатньо використовується в Україні протягом трьох років починаючи від дати публікації відомостей про видачу патенту або від дати, коли використання промислового зразка було припинено, то будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати промисловий зразок, у разі відмови власника патенту від укладання ліцензійного договору може звернутися до суду із заявою про надання їй дозволу на використання промислового зразка. Якщо власник патенту не доведе, що факт невикористання чи недостатнього використання промислового зразка зумовлений поважними причинами, суд виносить рішення про надання дозволу заінтересованій особі на використання промислового зразка з визначенням обсягу його використання, строку дії дозволу, розміру та порядку виплати винагороди власнику патенту.

Обмеження прав власника патенту.

Патентні закони усіх країн світу містять положення, згідно з якими визначені дії, що не порушують чужий патент. Інакше кажучи, патентна монополія патентовласника має межі, які встановлені законодавством країни і міжнародними угодами. Права патентовласника обмежуються з метою дотримання інтересів держави і суспільства, виконання міжнародних правових зобов'язань, розвитку науково-технічного прогресу в державі. Жодна із таких дій не визнається законодавством порушенням права власника патенту на винахід, корисну модель, промисловий зразок (об'єкт): використання або продаж запатентованого продукту після того, як цей продукт був раніше введений у господарський обіг самим власником або з його дозволу; використання об'єктів із дозволу Уряду в інтересах суспільства та національної безпеки на підставі примусової ліцензії; використання об'єкта на правах попереднього

користування. Право попереднього користування — це добросовісне використання заявленого об'єкта або здійснення значних і серйозних приготувань для такого використання, яке відбулося за умови, що особа здійснила ці дії самостійно (без допомоги автора) та до дати подання заявки до Установи чи до дати заявленого пріоритету. Право попереднього користування обмежується тим обсягом використання тотожного заявленому винаходу вирішення, яким воно було на дату подання заявки. Таке право може передаватися тільки з підприємством чи діловою практикою, в яких було використано заявлений об'єкт чи здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання; використання об'єкта без комерційної мети; використання об'єкта в конструкції чи при експлуатації транспортного засобу іноземної держави, який тимчасово або випадково перебуває у водах, повітряному просторі чи на території України, за умови, що винахід (корисна модель) використовується виключно для потреб зазначеного засобу; • використання об'єкта з науковою метою або в порядку експерименту; використання об'єкта за надзвичайних обставин (стихійне лихо, катастрофа, епідемія тощо) з повідомленням власника патенту одразу, як це стане практично можливим та виплатою йому відповідної компенсації. Не визнається порушенням прав, що впливають із патенту, використання з комерційною метою винаходу будь-якою особою, яка придбала продукт, виготовлений із застосуванням запатентованого винаходу, і не могла знати, що цей продукт був виготовлений чи введений в обіг із порушенням прав, що надаються патентом. Проте після одержання відповідного повідомлення власника прав зазначена особа повинна припинити використання продукту або виплатити власнику прав відповідні кошти, розмір яких встановлюється відповідно до законів або за згодою сторін. Спори щодо цих розрахунків та порядку їх виплати вирішуються у судовому порядку.

Примусове відчуження прав.

Якщо винахід, корисна модель, промисловий зразок не використовується або неповністю використовується в Україні протягом трьох років починаючи від дати публікації відомостей про видачу патенту або від дати, коли використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка було припинене, то будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати винахід, корисну модель, промисловий зразок, у разі відмови власника прав від укладання ліцензійного договору, може звернутися до суду із заявою про надання їй дозволу на їх використання на умовах невиключної ліцензії. Якщо власник патенту не доведе, що факт невикористання винаходу (корисної моделі) зумовлений поважними причинами, суд виносить рішення про надання дозволу заінтересованій особі на використання винаходу (корисної моделі) з визначенням обсягу його використання, строку дії дозволу, розміру та порядку виплати винагороди власнику патенту. При цьому право власника патенту надавати дозволи на використання винаходу (корисної моделі) не обмежується. Власник патенту зобов'язаний дати дозвіл (видати ліцензію) на використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка власнику пізніше виданого патенту, якщо винахід, корисна модель, промисловий зразок останнього призначений для досягнення іншої мети або має значні техніко-економічні переваги і не може

використовуватися без порушення прав власника раніше виданого патенту. Дозвіл дається в обсязі, необхідному для використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка власником пізніше виданого патенту. При цьому власник раніше виданого патенту має право отримати ліцензію на прийнятних умовах для використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, що охороняється пізніше виданим патентом. Виходячи з інтересів суспільства та за умови воєнного та надзвичайного стану Кабінет Міністрів України має право дозволити використання винаходу (корисної моделі) визначеній ним особі без згоди власника патенту (деклараційного патенту) на умовах невиключної ліцензії з виплатою йому відповідної компенсації.

3. Припинення патентних прав.

Чинність майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок може бути припинено достроково за ініціативою особи, якій вони належать, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, передбачених законом (ст. 466 ЦК). Підстави припинення дії патенту передбачені ст. 32 Закону України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" і ст. 24 Закону України "Про охорону прав на промислові зразки".

По-перше, власник патенту в будь-який час може відмовитися від нього повністю або частково на підставі заяви, поданої до Установи. Зазначена відмова набирає чинності віддати публікації відомостей про це в офіційному бюлетені Установи. Однак не допускається повна або часткова відмова від патенту на винахід без попередження особи, якій надано право на використання винаходу за ліцензійним договором, зареєстрованим в Установі, а також у разі накладення арешту на майно, описане за борги, якщо до його складу входять права, що засвідчуються патентом.

По-друге, дія патенту припиняється у разі несплати у встановлений строк річного збору за підтримання його чинності. Річний збір за підтримання чинності патенту сплачується за кожний рік його дії, починаючи від дати подання заявки. Документ про першу сплату зазначеного збору має надійти до Установи щодо винаходів і корисних моделей - не пізніше 4 місяців віддати публікації відомостей про видачу патенту, а стосовно промислових зразків - одночасно з документом про сплату збору за видачу патенту. Документ про сплату збору за кожний наступний рік має надійти або бути відправленим до Установи до кінця поточного року дії патенту за умови сплати збору щодо винаходів і корисних моделей протягом його останніх 4 місяців, а стосовно промислових зразків - 2 місяців.

Дія патенту припиняється з першого дня року, за який збір не сплачено. Річний збір за підтримання чинності патенту може бути сплачений щодо винаходів і корисних моделей протягом 12 місяців, а стосовно промислових зразків - 6 місяців після закінчення встановленого строку. У цьому випадку розмір річного збору збільшується на 50 відсотків. При сплаті збору дія патенту відновлюється. Якщо збір не сплачено протягом цих 12 місяців, Установа публікує у своєму офіційному бюлетені інформацію

про припинення дії патенту. Збір за підтримку чинності патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід чи деклараційного патенту на секретну корисну модель не сплачується.

У разі припинення чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок ці об'єкти можуть вільно та безоплатно використовуватися будь-якою особою, за винятками, встановленими законом. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на використання цих об'єктів, такі збитки відшкодовуються особою, яка надала зазначений дозвіл, якщо інше не встановлено договором чи законом (ст. 467 ЦК).